

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Інститут підвищення кваліфікації, перепідготовки
Кафедра наукових основ управління і психології

Модернізація освітнього процесу в Інституті підвищення кваліфікації, перепідготовки

Харків
2016

Самостійна робота як ефективний засіб професійного розвитку студента

Мармаза О. І.

Переміщення вектора з «навчити» на «навчити вчитись» стає очевидним з огляду на зростаючі потоки інформації, в яких опинилась сучасна людина. Збільшення ролі та ваги самостійної роботи у навчальному процесі вузу вимагає також ринок праці, що потребує фахівців нової генерації – з міцно сформованими потребами у неперервній професійній самоосвіті та саморозвитку.

Творчо вирішувати виробничі завдання, продуктивно мислити, формувати власну позицію та позитивний професійний імідж успішно може тільки спеціаліст, що здатен самостійно здобувати знання. З огляду на це, перед сучасною вищою школою загострилось завдання – озброїти студента ефективними прийомами самостійного пошуку та аналізу інформації з метою її подальшого використання у професійній діяльності.

Вчені успішно досліджували самостійну роботу як форму організації навчання (Ю. Бабанський, І. Лернер), як спосіб включення в пізнавальну діяльність (П. Підкасистий, М. Скаткін) та як засіб індивідуалізації навчання (В. Беспалько, М. Юсупова). Роботи В. Бондаря, М. Солдатенка присвячені управлінню самостійною роботою. Вплив інформаційної культури на самостійну роботу студента розкрито у працях Н. Бойко, С. Яшанова. Використання інформаційно-комунікативних технологій під час самостійної роботи студентів стали предметом вивчення О. Пехоти, Г. Селевка. Питання оптимізації самостійної роботи в умовах реалізації Болонської декларації порушували В. Євдокимов, В. Кремень, І. Прокопенко.

О. Акулова, Л. Наумова, Н. Гетман та інші сучасні дослідники вищої школи за результатами проведених наукових розвідок наголошують на партнерстві під час самостійної роботи, що змушує переосмислити роль студента та професійну позицію викладача в освітньому процесі.

Нова освітня парадигма вищої школи передбачає створення умов для розвитку автономії особистості в освітньому просторі, тобто здатності студента самостійно управляти своїм навчанням та нести відповідальність за його результати. Таким чином, самостійна робота студентів – це діяльність, яка спрямована на рішення пізнавальних задач з оволодіння базовими та спеціальними компетенціями в умовах «вимушеної» самостійності, коли студент управляє власною навчальною діяльністю.

Самостійна робота – це також ефективний засіб активізації професійно-творчого розвитку студентів: самовизначення (визначення своєї освітньої траєкторії), самоосвіта (реалізація освітнього потенціалу), самореалізації (соціальний та професійний розвиток особистості).

Викладачі вузів здебільше вважають самостійну роботу способом закріплення та поглиблення здобутих знань та умінь студентів; розглядають як спосіб розвитку їхньої самостійності професійного мислення та превентивного вирішення виробничих проблем; розуміють як вид індивідуальної навчально-пізнавальної діяльності із засвоєння студентами освітньої програми під керівництвом викладача.

Проблема вдосконалення методики організації самостійної роботи студентів набуває актуальності та потребує подальших досліджень, так як з одного боку, спостерігається відсутність установки студентів на самостійне опрацювання програмного матеріалу, індиферентне ставлення до розвитку вмінь самостійно здобувати знання; а з іншого – на даному етапі розвитку освіти висунуті нові вимоги до теоретико-методичних засад підготовки фахівців: самостійна робота згідно з останніми нормативними документами про освіту в Україні стає основним видом навчально-пізнавальної діяльності студентів [2].

У наш час кваліфікаційні вимоги до спеціалістів суттєво змінились: досконале володіння професійними знаннями та вміннями вже не є єдиними показниками професіоналізму. Випускник вишу, який мріє про цікаву, престижну та з гарною платнею роботу, повинен усвідомлювати, що у

сучасному суспільстві затребувані особистості активні, самостійні, рішучі; здатні неодноразово змінювати профіль своєї діяльності; які можуть швидко адаптуватись до змін та нових умов; які налаштовані на співпрацю та взаємодію; можуть застосовувати отриманні у вузі знання та постійно їх поповнювати.

Для самостійної роботи важливим є освітнє середовище, що являє собою систему впливів, умов, можливостей в соціальному, просторово-предметному оточенні студента для його особистісно-професійного розвитку. Сприятливе освітнє середовище для продуктивної самостійної роботи – це:

- якісно нові освітні програми (розроблені за компетентнісним підходом із урахуванням нових вимог професій);
- новий викладач нової вищої школи, що означає нову філософію мислення викладача, рівень фахової підготовки за спеціальністю, методичне та практичне ознайомлення із кращим світовим досвідом роботи вишів;
- інформаційні технології навчання (наявність комп'ютерів та їх програмне забезпечення, засоби дистанційного навчання, копіювальна техніка тощо);
- високого гатунку навчально-методичні комплекси та оснащення навчальної бази в цілому (зручні аудиторії, меблі, читальні зали та кімнати для відпочинку, занять фізкультурою, їдальні тощо).

Самостійна робота – це системне явище, яке має мету, зміст, методи, засоби, умови здійснення та управління нею (планування, організування, контроль і оцінювання). З огляду на це, якість самостійної роботи забезпечується усіма елементами її як системи.

Самостійна робота повинна відповідати *дидактичним цілям* навчальної дисципліни: формувати знання та уміння самостійно вирішувати пізнавально-професійні задачі різного типу складності; формувати психологічну установку студента на самостійне вирішення проблем; розвивати уміння під час вирішення виробничих ситуацій самостійно знаходити необхідну науково-методичну інформацію та про наявний практичний досвід з даної проблеми.

Самостійна робота виконує такі *функції*, як: розвивальна, стимулююча, інформативна, організаційна, тренувально-навчальна, контрольна-коригуюча, виховна.

Принципами організації самостійної роботи є: системності та послідовності, індивідуалізації та диференціації, інтерактивності та рефлексивності у навчанні, зв'язку теорії з практикою, посиленості та трудомісткості, оптимальності та педагогічної доцільності.

У науково-методичній літературі з питань організації освітньої діяльності автори здебільше виділяють три *рівні* самостійної роботи (репродуктивний, реконструктивний, творчий (пошуковий)) та вирізняють два *види* самостійної роботи: аудиторна, яка виконується на навчальному занятті під безпосереднім керівництвом викладача, та позааудиторна, яка виконується відповідно до спеціально розробленого викладачем завдання, але без його безпосередньої участі.

Під час навчальної діяльності застосовуються такі *типи* самостійної роботи студентів:

1. Знаходження та повторне пізнання інформації (робота с конспектом лекцій, підручником).

2. Часткове доповнення та застосування знань на практиці (вивчення додаткового навчального матеріалу, рішення типових та алгоритмічних навчальних задач).

3. Розширення та поглиблення знань для рішення нетипових завдань (індивідуально-творчі, курсові та дипломні роботи).

При цьому застосовуються основні *види завдань*: навчально-розвивальні, пізнавально-практичні, технологічні, діагностичні, спонукально-активізуючі, світоглядно-виховні.

Види самостійної студентів роботи щільно пов'язані із дидактичними цілями. Так, для оволодіння знаннями використовують читання підручника, лекції, додаткової літератури; складання плану та конспектування тексту; робота із словниками, довідковою літературою, матеріалами Інтернету;

ознайомлення із нормативними документами. Закріплення та систематизація знань передбачає побудову таблиць, підготовку до виступів, складання списку літератури, написання рефератів. Під час формування компетенцій типовими видами самостійної роботи виступають рішення ситуацій; розробка проектів, виконання схематичних та графічних зображень; експериментальна робота; написання курсових та дипломних робіт.

Виділяють фронтальну, індивідуальну та групову *форми* самостійної роботи. Фронтальна форма передбачає спільне завдання для усіх студентів та індивідуальне його виконання. Індивідуальна форма самостійної роботи передбачає індивідуальність завдання для кожного окремого студента. Групова самостійна робота передбачає спільне виконання окремими групами студентів певного завдання.

Умовами, які забезпечують успішність самостійної роботи, є такі, як:

- підготовленість до виконання самостійної роботи з точки зору наявності у студентів необхідних попередніх знань;
- чітка постановка викладачем пізнавальних завдань;
- мотивація студентів до навчальних завдань;
- розуміння студентом способів виконання завдань;
- дотримання бюджету часу на виконання самостійної роботи;
- систематичність, рівномірність розподілу самостійної роботи у навчальному році;
- дотримання студентами психогігієнічної культури розумової праці;
- матеріально-технічне забезпечення (наявність бібліотечного фонду, зручні читальні зали, комп'ютерні центри із доступом до роботи за комп'ютером, можливістю користуватись принтером, сканером, ксероксом);
- дидактико-методичне забезпечення (наявність в кабінетах кафедри науково-методичних комплексів з навчальних дисциплін, графіки консультування з боку викладачів);
- чітка система оцінювання усіх видів самостійної роботи.

Критерії оцінювання ефективності самостійної роботи – це:

- якість знань, умінь і навичок студентів з навчальних дисциплін;
- рівень розвитку мотиваційної сфери особистості, прагнення студентів до самостійної пізнавальної діяльності;
- рівень розвитку пізнавальної активності, самостійності, креативних здібностей студентів.

Організація самостійної роботи, на нашу думку, передбачає процес побудови «освітнього дерева» з кожної навчальної дисципліни. Це означає, що змістовий модуль (стовбур) та теми (основні гілки) проростають гілочками самостійної роботи. Без них не тільки не буде розкішної крони дерева – листя (знань та умінь) та плодів (результатів освітнього процесу), й в цілому таке дерево загине.

Так, наприклад, у навчальній дисципліні «Основи теорії менеджменту та управління навчальним закладом» перший змістовий модуль «Еволюція управлінської думки» розпочинається з теми «Менеджмент як діяльність, наука та мистецтво управління». Під час лекції розкриваються сутність, роль, завдання менеджменту як специфічної сфери людської діяльності; визначаються особливості менеджменту як системи наукових знань; з'ясовуються ознаки інтуїтивного, емпіричного та наукового підходів до управлінської діяльності; зазначається, що управління – це мистецтво, яке передбачає щільну інтеграцію науки й практики.

Важливість сприйняття студентами тези про ефективність наукових засад управлінської діяльності та водночас обмеженість викладача у часі (одна пара) вимагають цілеспрямованої організації самостійної роботи студентів. Відповідно на нашому «дереві» з'являються гілочки:

1. Самостійно прочитати у навчально-методичному посібнику про становлення і розвиток управління в галузі освіти (називається джерело). Це питання виноситься на підсумковий контроль у вигляді тестових питань.

2. Самостійно прочитати та сформулювати особливості управління навчальним закладом (дається назва декількох першоджерел; питання виноситься на семінарське заняття).

3. До семінарського заняття студенти готують індивідуальні повідомлення:

- про якості керівника, які зумовлюють ефективність управлінської діяльності (за С. Паркінсоном);
- про службовий шлях керівника та майстерність управління (за С. Паркінсоном);
- про цінності менеджменту та мистецтво керівника (за В. Терент'євим).

Перші два завдання є обов'язковими для всіх студентів, а індивідуальні повідомлення виконують за бажанням та стимулюються додатковими бонусами, які зараховуються до активу студента й впливають на підсумкову оцінку за навчальну дисципліну.

Під час організації самостійної роботи можливі й колективні форми.

Наприклад:

1. Одне завдання розв'язують двоє студентів: один з них має практичний досвід роботи, а інший – ні. При цьому реалізується принцип наставництва, передачі досвіду.

У такий спосіб студенти проводять мікродослідження «Вивчення готовності педагогів до інноваційної діяльності» під час опанування навчальної дисципліни «Інноваційний менеджмент».

2. Декілька студентів разом готують демонстрацію, презентацію, наочність до семінарського чи практичного заняття. Така форма самостійної роботи дозволяє розширити комунікаційні зв'язки між студентами та виявити індивідуальні здібності, розкриває можливості колегіального вирішення проблем та привчає до роботи у виробничому колективі.

Наприклад, під час вивчення навчальної дисципліни «Стратегічний менеджмент та управління проектами» на першому практичному занятті студенти розподіляються по групам та розробляють макет комплексно-цільової програми. Готуючись до наступного практичного заняття, вони повинні самостійно підготувати наповнення розділів програми конкретними заходами. Таким чином студенти не тільки самостійно добирають конкретний змістовий

матеріал, а й вчать без втручання викладача розподіляти між собою завдання; відстоювати свої погляди; проявляти лідерські якості; оцінювати свої знання, уміння та порівнювати їх з іншими студентами.

Можливе й нетипове використання самостійної роботи, коли:

1. Студент виступає як співлектор, що передбачає залучення викладачем студента до теоретичного та методичного висвітлення окремих питань.

Так, під час лекції, коли викладачем розкривається питання «Моделі менеджменту: міжнародний контекст» (навчальна дисципліна «Основи теорії менеджменту»), надається слово студентам, які підготували самостійні повідомлення «Особливості японської моделі менеджменту» та «Особливості американської моделі менеджменту». Важливо, щоб були дотримані вимоги до змісту (пропонується алгоритм для повідомлення) та часу (до трьох хвилин). Під час повідомлень інші студенти в групі самостійно заносять отриману інформацію до таблиці. У подальшому під час семінарського заняття «Еволюція управлінської думки: закономірності та тенденції розвитку менеджменту» питання формулюється таким чином: «Порівняти особливості американської, японської та європейської моделей менеджменту». До даного заняття всі студенти за аналогією самостійно готують питання «Особливості європейської моделі менеджменту» та визначають спільне й відмінності різних моделей.

2. Підготовка студентом ситуацій, типових практичних проблем, варіантів рішень на задану тему до лекції.

Відомо, що важлива не тільки сама інформація, а й з чиїх вуст вона виходить. Тому для підтвердження актуальності й складності певного питання теми, мотивації студентів до засвоєння теоретичного матеріалу доцільно спиратись на практичний професійний досвід студентів академічної групи. Студенти-вчителі та студенти-керівники навчальних закладів можуть з досвіду самостійно підготувати й навести приклади ситуацій, що підтверджують, наприклад, ефективність реалізації або порушення принципу демократичності управління; запропонувати моделі діяльності та поведінки керівника за типом

«зімкнутого» чи «розімкнутого» управління. У такий же спосіб студенти самостійно готують управлінські ситуації на тестовій основі, які потім обговорюються під час заняття і виступають яскравою ілюстрацією до теоретичного матеріалу.

Сучасний керівник навчального закладу виступає організатором інноваційно-творчої та науково-дослідної роботи в ньому, одночасно є її активним суб'єктом. З огляду на це, навчальна дисципліна «Інноваційний та стратегічний менеджмент» повинна забезпечувати формування готовності студента до інноваційної роботи, управління розвитком закладу та його підсистем. Відповідно сформульовано завдання для самостійної модульної контрольної роботи. Вони передбачають розробку макету комплексно-цільової програми з теми «Управління інноваційними процесами в навчальному закладі» (інші варіанти: «Створення інноваційного середовища в навчальному закладі», «Розвиток інноваційної компетентності керівника навчального закладу», «Розвиток інноваційної культури педагогічного колективу навчального закладу»).

Під час вивчення дисципліни студенти на основі теоретичного матеріалу про освітню інноватику самостійно розробляють факторно-критеріальні моделі щодо ефективності управління інноваційною діяльністю навчального закладу, формування готовності вчителів до інноваційної роботи, розвитку інноваційної компетентності керівника, які презентують для обговорення на семінарському занятті.

Іноді завдання самостійної роботи можуть мати і провокативний характер. Наприклад, якщо запропонувати студентам зі спеціальності «Менеджмент організацій та адміністрування», більшість яких ще отримують першу освіту й в Інституті післядипломної освіти навчаються паралельно, письмово розкрити тему, яка ними вивчалась самостійно, то це для них виглядає дуже академічно й нецікаво. Завдання розробити шпаргалку з даного питання та оголосити конкурс на кращу за змістом – це внесе певне пожвавлення в навчальний процес.

Традиційно навчання студента завершується дослідницьким рівнем, що полягає у підготовці та захисті дипломної роботи. Завдання для науково-дослідної роботи кожного студента мають не тільки індивідуальний зміст за темою, а й допомагають йому самоактивізуватись, визначитись із професійною позицією, бажанням працювати у подальшому за обраною спеціальністю. Самостійна робота над темою дипломного дослідження дозволяє студенту мобілізувати себе, перебороти вроджені вади та набуті недоліки, відкрити у собі певний потенціал та потяг до вдосконалення. Вона спрямована на розвиток інтелектуально-логічних здібностей (формування умінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати, пояснювати, обґрунтовувати, класифікувати, систематизувати, моделювати та ін.); інтелектуально-евристичних здібностей (умінь генерувати ідеї, ставити цілі та задачі, висувати припущення, бачити протиріччя; розвивати уявлення, асоціативне мислення тощо); здібності викласти свої думки, лаконічно викласти точку зору, бачення; уміння оформляти результати дослідження та ін.

Загально відомо, що отримані знання, які не стали особистим досвідом студента, стають формальними. З огляду на це теми курсових та дипломних робіт добираються з урахуванням їх місця роботи. Наприклад, «Формування іміджу школи», «Формування іміджу дошкільного навчального закладу», «Формування іміджу професійно-технічного училища», «Формування іміджу медичного коледжу», «Формування іміджу технікуму».

Самостійна робота студентів вимагає керівництва з боку викладача. Вона передбачає плановість, включення до навчальних програм з навчальних дисципліни у співвідношенні із аудиторними: 1 : 3 (30 кредитів = 10 ауд. год. + 20 сам. год.). Програмні питання та теми, які виносяться на самостійне опрацювання, особливо виділяються викладачем на початку вивчення дисципліни і входять до переліку питань для підсумкового контролю. Викладач обраховує час, який студент буде витратити на виконання самостійних завдань, щоб не перевантажувати й не припустити зворотної реакції: небажання вчитись, вигоряння.

Викладач також надає чіткі та змістовні рекомендації щодо виконання самостійної роботи. Це можуть бути: спеціальний навчально-методичний посібник (рекомендації) з організації самостійної роботи; список додаткової літератури; алгоритм для виконання завдання, діагностична методика для проведення дослідження; типові зразки вирішення проблеми; план знаходження та вивчення нової інформації; інші матеріали, які представлені у навчально-методичному комплексі із забезпечення викладання дисципліни.

У східному фольклорі є байка, мораль якої така: коня можна привести до води, але не можна змусити пити. Отже, студенти будуть із задоволенням включатись у самостійну роботу, якщо їх мотивувати до неї. Співвідношення мотиву й мети утворює смисл учіння. Якщо цілі навчальної роботи співвідносяться із мотивами студентів, то вона для них набуває особистого значення.

Так, активізація студентів під час самостійної роботи забезпечується усвідомленням її доцільності та корисності на етапі вивчення навчальної дисципліни для кожного особисто та в цілому для академічної групи. Для творчих і амбітних студентів важливим є використання їхніх самостійних робіт як зразків (наочності) для інших, включення матеріалів до спільних публікацій, навчальних посібників та кафедральних збірників.

Сучасні студенти краще зголосяться виконані самостійно завдання представити у електронному вигляді, ніж у написаному чи роздрукованому; швидше надішлють на електронну пошту викладачеві, ніж принесуть особисто. На наших очах виникла та формується нова інформаційна культура. Комп'ютерні технології, Інтернет вже сприймаються не тільки як технічні засоби навчання, а як якісно новий підхід до навчання, який виводить його за рамки традиційної моделі. Відтак елементи дистанційного навчання повинні активніше входити в організацію самостійної роботи із студентами.

Важливим мотивуючим засобом для студентів є накопичувальна система бонусів за самостійну роботу, що враховується під час екзаменів та заліків. Індивідуалізація знань та вмінь студентів менеджерських спеціальностей, що

зумовлена об'єктом управління, повинна знаходити відображення в самостійних завданнях.

Значну роль у мотивації студентів до самостійної роботи відіграє особистість викладача: його професіоналізм, ставлення до свого предмету, вимогливість, комунікабельність, толерантність.

Найефективніший фактор-мотиватор самостійного навчання – важливість знань та умінь у подальшій професійній діяльності. Тому під час лабораторно-практичних занять у базових навчальних закладах, засобами демонстрації зразків документації та вивчення досвіду роботи реальних закладів, упродовж управлінської практики студент переконується у необхідності постійно самостійно навчатись.

Запорукою ефективності самостійної роботи є налагоджена система консультування. Викладач надає студентам всебічну допомогу, проводить додаткове роз'яснення завдань, підтримує морально. Він розробляє прозору систему звітності студентів про виконання самостійних завдань та систему їх оцінювання. Для студента завжди важливою є потреба у досягненні успіху. Відтак необхідно своєчасно та об'єктивно оцінити самостійну роботу та визнати ступінь успішності.

Контроль самостійної роботи студентів може відбуватись під час семінарсько-практичних занять, проведення усного чи письмового опитування, колоквіумів, екзаменів, заліків, захисту курсових та дипломних робіт. Контроль самостійної роботи може бути у таких формах, як: включення до екзаменаційних білетів, тематичний контроль, тестовий модульний контроль, виступи на семінарсько-практичних заняттях, виступи з рефератами, захист індивідуальних творчих, курсових та дипломних робіт тощо.

Викладач не тільки об'єктивно оцінює роботу студента, а й виявляє типові помилки й найбільші проблеми, відмічає позитивне, спрямовує подальшу самостійну роботу студента з самовдосконалення, формує мотивацію досягнення успіху у навчанні.

Отже, управляти самостійною роботою студента – це вчити його вчитись,

розвивати психологічну установку на самостійне поповнення знань та формувати вміння орієнтуватись в науковій інформації, практичному досвіді для рішення нових пізнавальних задач.

Серед студентів магістратури зі спеціальності «управління навчальним закладом» денної форми навчання (23 респондента) проведено мікродослідження, під час якого було встановлено рейтинг основних чинників, які заважають студентам виконувати самостійну роботу. Ми зупинились на п'яти чинниках: нестача часу, складність знайти необхідну інформацію, відсутність прозорості у оцінюванні, недостатність методичного керівництва з боку викладачів, відсутність інтересу, втомлюваність.

Кожен чинник оцінювався за шкалою від 1 до 3 за ступенем його впливовості. Результати анкетування представлено у таблиці 1. Вони засвідчують рейтинг чинників:

1 – брак часу;

2 – втомлюваність;

3 – відсутність прозорості в оцінюванні;

4 – важко знайти необхідну інформацію;

5 – недостатність методичного керівництва викладачів та відсутність інтересу.

Таблиця 1

Основні чинники, які заважають студентам здійснювати самостійну роботу

№	Чинники	Результати відповідей	
		Кількість балів	Рейтингове місце чинника
1	Нестача часу	69	1
2	Важко знайти необхідну інформацію	35	4
3	Відсутність прозорості у оцінюванні	36	3

4	Недостатність методичного керівництва викладачів	32	5
5	Відсутність інтересу	32	5
6	Втомлюваність	55	2

Як бачимо, перші місця посіли нестача часу та втомлюваність студентів, що є очікуваним з огляду на те, що всі вони ще й працюють. Можна порадіти, що студенти задоволені методичним керівництвом з боку викладачів та виконують самостійну роботу із інтересом. На жаль, третє рейтингове місце посів чинник щодо відсутності прозорості у оцінюванні самостійної роботи. Вважаємо, це спричинено тим, що певні студенти навчаються за індивідуальним графіком, дехто роботи здає невчасно. Інформація ж про результати оцінювання самостійної роботи доводиться до студентів індивідуально. У подальшому викладачам необхідно здійснювати загальний аналіз виконаних завдань у групі, а тоді індивідуально можна коментувати кожну окрему роботу.

Аналіз результатів проведеного дослідження «Управління самостійною роботою студентів» представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

**Педагогічний менеджмент викладачів
під час організації самостійної роботи студентів**

№	Педагогічний менеджмент викладачів	Використання на практиці (в %)		
		часто	інколи	рідко
1	Чітка постановка цілей самостійної роботи студентів	73	27	-
2	Диференціація завдань (із урахуванням досвіду та місця роботи студента)	47	30	23
3	Нав'язування студенту варіанту	36	60	4

	самостійного завдання (примус з боку викладача)			
4	Консультування студентів за графіком	64	4	32
5	Аналіз самостійно виконаних студентами завдань	51	34	15

Результати даного опитування дозволили здійснити аналіз педагогічного менеджменту під час виконання самостійної роботи. Так, 73 % студентів відзначили чітку постановку викладачами цілей самостійної роботи; 64 % – проведення консультування студентів за графіком. Водночас слід зазначити, що студенти відмічають відсутність диференціації завдань із урахуванням їх досвіду та місця роботи (30 % – інколи та 23 % – рідко); 96 % опитаних вказали на те, що є примус з боку викладача, нав'язування варіанту самостійного завдання.

Методичне керівництво самостійною роботою повинно забезпечувати вільний вибір студентами предметного змісту, рівня складності, ступеня творчості, можливостей самоорганізації.

Отже, до змін парадигми вищої освіти можна віднести те, що освітній процес орієнтований на самостійність студента; навчаюча функція викладача трансформується у функцію педагогічної підтримки; збільшення годин на самостійну роботу зменшує кількість аудиторних годин, але водночас збільшує час індивідуального спілкування студента з викладачем; в навчальний процес впроваджуються інноваційні технології розвивального характеру.

Репродуктивна навчальна парадигма у вузі поступилась активній освітній діяльності, що докорінно змінило роль самостійної роботи: вона стала системоутворювальною. Самостійна робота тепер розглядається як один із пріоритетних векторів розвитку освітнього процесу, так як завдячуючи їй студент може усвідомити себе не як користувача готових знань, а як майбутнього фахівця, здатного до їх інтерпретації та розповсюдження.

Самостійна робота магістрантів з управлінських спеціальностей повинна мати рефлексивний, оціночний та дослідницький характер. Збільшення ресурсу самостійної роботи в навчальному процесі сприятиме вдосконаленню підготовки кваліфікованих фахівців нової генерації – компетентних, творчо активних, здатних до постійного саморозвитку, конкурентоспроможних на ринку праці. Для підтвердження дієздатності даної тези у вузі необхідно створити відповідні науково-методичні, організаційні, соціально-психологічні, матеріально-технічні умови. Це може стати предметом подальших наукових розвідок.

Література

1. Бойко Н. І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н. І. Бойко. — Київ, 2008. — 20 с.

2. Закон України «Про вищу освіту» [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>

3. Мармаза О. І. Використання кейс-технології в процесі магістерської підготовки фахівця / О. І. Мармаза // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка. – 2014. – № 8 (42). – 468с.

4. Педагогіка: баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів III – IV рівнів акредитації / кол. авторів; за ред. І.Ф. Прокопенка. – Харків: Фоліо, 2015. – 572 с.